

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande om promemoria: Vissa förslag om personlig assistans

Stiftarna av Independent Living i Sverige, STIL, är en ideell förening av personer med normbrytande funktionalitet. Våra grundprinciper är självbestämmande, självrepresentation och självrespekt. Personer med normbrytande funktionalitet har rätt att leva som självbestämmande individer i gemenskap med andra, och ta ansvar för våra egna liv och vårt gemensamma samhälle.

STIL bildades 1984 och var drivande i arbetet för att få till stånd en assistanslagstiftning. Vår modell för personlig assistans låg till grund för lagens utformning. Vi anordnar personlig assistans i kooperativ form utan vinstintresse. Vi har idag cirka 200 medlemmar och ungefär 1500 personliga assistenter anställda.

Sammanfattning

- STIL tillstyrker lagförslaget rörande väntetid och beredskap (LSS 9a § 2 st. 1-2 p.).
- STIL avstyrker formuleringen av LSS 9a § 2 st. 3 p. Punkten ska istället lyda: *"tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet, utanför hemmet, på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå"*.
- STIL tillstyrker lagförslaget rörande beräkning av väntetid och beredskap.
- STIL tillstyrker lagförslaget att omprövning enbart kan ske om rätten till assistansersättning har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade.

Våra synpunkter

Väntetid, beredskap och aktiviteter utanför hemmet

STIL tillstyrker förslaget delvis.

Det är bra att det slås fast i lag att väntetid och beredskap ska räknas till personlig assistans, såsom i förslaget till LSS 9a § 2 st. 1-2 p. Det är också bra att det fastställs att de enbart kan beviljas under den enskildes huvudsakliga dygnsvila.

Förslaget till LSS 9a § 2 st. 3 p. måste dock korrigeras. Skrivningen "*den plats den enskilde regelbundet vistas*" syftar förvisso till den enskildes hem men går att tolka även till andra platser, såsom exempelvis en arbetsplats eller utbildningslokal. Det vore förödande för personer som förvärvsarbetar eller studerar på högre nivå ifall personlig assistans inte längre skulle beviljas för dessa saker enbart på grund av att de regelbundet vistas där. Det är heller inte lagstiftarens avsikt. I prop. 1992/93:159 sid 64 står "*för vissa personer kan personlig assistans vara viktig förutsättning för att det skall kunna arbeta eller studera*". Det får inte finnas några tveksamheter om detta som kan leda till prejudicerande domar i framtiden.

STIL menar vidare att en resa till och från en aktivitet som utgångspunkt ska räknas som tid för personlig assistans. En resa, oavsett hur den görs, är en förutsättning för att en aktivitet utanför hemmet ska kunna genomföras. Om en personlig assistent behöver vara närvarande under en aktivitet behöver hen också vara med under själva resan till aktiviteten, eftersom rekvisiten "*på grund av att ett hjälpbehov som inte tillgodoses av annan, kan förväntas uppträ*" naturligtvis uppfylls även då. Detta ställningstagande gör att promemorians lagkommentar om resor på s. 28 behöver ändras för att stämma överens med avsikten att aktiviteterna ska kunna genomföras.

Det går också att diskutera vad som egentligen menas med "*tillgodoses av annan*". STIL ser en fara i formuleringen och menar att det kan tolkas som att det bara går att få personlig assistans när man gör en aktivitet på egen hand och inte när man gör något tillsammans med en anhörig, vän eller kollega, eftersom den personen skulle kunna räknas som "annan". Om en person är i behov av personlig assistans så kan det behovet aldrig tillgodoses av någon annan. Det är enbart saker som personer utan personlig assistans kan få hjälp med, exempelvis hålla vatten i ett glas under ett sammanträde, som kan räknas till "*tillgodoses av annan*". Allt annat är av sådan art att det är personlig assistans, till exempel dricka, rätt till kroppen, göra en överflyttning, gå på toaletten och så vidare. Det bör därför förtydligas.

Försäkringskassan har förvisso använt sig av den nu föreslagna formuleringen till LSS 9a § 2 st. 3 p. i sitt tidigare rättsliga ställningstagande FKRS 2012:05. Ett rättsligt ställningstagande är dock inte bindande och utgör ingen rättskälla, till skillnad mot en lag. En likartad formulering i en lagtext kan därför få mycket större konsekvenser för den enskilde. Det kan

mycket väl tänkas att domstolen tolkar en lagtext annorlunda än vad Försäkringskassan gör med ett rättsligt ställningstagande. Det betyder att det inte är självklart att det nu lagda förslaget varken utökar eller begränsar den rätt till personlig assistans som har funnits enligt tillämpningen före Försäkringskassans rättsliga ställningstagande FKRS 2017:05.

STIL anser därför att formuleringen av LSS 9a § 2 st. 3 p. istället ska lyda: *”tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet, utanför hemmet, på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå”*.

STIL vill även tillägga att vi anser att dubbelassistans utanför hemmet i framtiden också ska omfattas av denna bestämmelse. Utanför hemmet är tillgängligheten ofta inte lika god på grund av avsaknad adekvata hjälpmedel. Dubbelassistans kan då vara en förutsättning för att den enskilde ska kunna genomföra aktiviteten. Behovet av dubbelassistans i dessa fall går sällan att planera mer än just att det förväntas uppstå under aktiviteten. Som det är idag beviljas dock dubbelassistans enbart för aktiva insatser. Det är omöjligt att schemalägga en personlig assistent under de premisserna, vilket i praktiken innebär att den enskilde förvägras möjligheten att delta i aktiviteten.

Beräkning av väntetid och tid för beredskap

STIL tillstyrker förslaget.

STIL anser att det är bra att personlig assistans enligt LSS och personlig assistans genom socialförsäkringsbalken (SFB) bedöms likartat.

Det går dock att diskutera huruvida själva beräkningen av väntetid och tid för beredskap är de korrekta. Beräkningsmodellerna för väntetid och tid för beredskap är gamla och inte anpassade till dagens ekonomi och arbetsrättsliga lagstiftning. Inom arbetsrätt likställs väntetid med jour. Till skillnad från när beräkningsmodellen för väntetid infördes räknas nu jour som arbetad tid. Det har gjort att många personliga assistenter har tvingats gå ner i arbetstid och således också idag. Det leder i sin tur till svårigheter att rekrytera om den enskilde har mycket väntetid i sitt beslut. Detta bör åtminstone utredas vidare i ett senare skede.

Omprövning av rätten till assistansersättning

STIL tillstyrker förslaget.

Det är bra att omprövning enbart föreslås ske om rätten till assistansersättning har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade.

STIL vänder sig dock mot regeringens viljetrytning att återinföra omprövningarna så snart det är möjligt. Rätt till insatserna i LSS 9§ förutsätter att funktionsnedsättningen är permanent och behovet av dem är varaktigt. Det finns därför egentligen inte någon anledning att ompröva en

beviljad insats. Undantaget är om den enskildes behov förändrats på grund av ändrade förutsättningar och/eller livssituation.

En annan stark anledning till att slopa tvåårsomprövningarna permanent är att de ofta skapar stark oro och otrygghet hos den försäkrade, eftersom rätten till assistansersättning har visat sig kunna dras in eller minska i besluten av skäl som inte är hänförliga till personliga behov vid omprövningar enligt SFB 51 kap. 12 §. Det är en ohållbar ordning att inte sätta den försäkrades behov i främsta rummet i en bedömning om assistansersättning. Det stämmer inte överens med Sveriges åtaganden enligt Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättnings artikel 19 och kommitténs allmänna kommentarer nummer 5 om rätten att leva ett självständigt liv.

För att tillgodose kommunens och/eller försäkringskassas kontrollbehov föreslår därför STIL att en enkel uppföljning görs genom att den enskilde svarar på ett par enkla frågor om till exempel civilstånd, sysselsättning, skola eller annat av betydelse för bedömning av insatsen. Kommun och/eller försäkringskassa kan också om de bedömer att det finns behov av det, begäras in ett läkarintyg. Ett sådant läkarintyg bör endast innehålla kommentarer om en eventuell förändring av den enskildes funktionalitet.

Det vi föreslår är alltså inte en omprövning av beviljade rättigheter utan en uppföljning av förutsättningarna när dessa beviljades.

Maria Dahl
Ordförande

Jonas Franksson
Ansvarig STILs politiska arbete